

Έκθεση σχετικά με την εθνική νομοθεσία και ανάλυση υποθέσεων Eurojust σχετικά με τους εικονικούς γάμους

Ημερομηνία: 12/11/2020

Μερικές φορές οι άνθρωποι αποκτούν παράνομη πρόσβαση στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) μέσω εικονικών γάμων. Όλο και περισσότερο, αυτοί οι εικονικοί γάμοι εντάσσονται σε εξελιγμένα σχήματα απάτης που διοργανώνονται από ομάδες οργανωμένου εγκλήματος (ΟΟΕ). Οι ΟΟΕ ασχολούνται με την παράνομη διακίνηση μεταναστών και την εμπορία ανθρώπων σε διεθνή κλίμακα. Αποκομίζουν μεγάλα κέρδη δολοφονώντας (κυρίως) γυναίκες σε ευάλωτη θέση με το πρόσχημα του «εύκολου χρήματος» και παγιδεύοντάς τες σε έναν ιστό εκμετάλλευσης και κακοποίησης.

Οι εικονικοί γάμοι αποτελούν, επίσης, άμεση κατάχρηση του θεμελιώδους δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας εντός της ΕΕ και δημιουργούν, για παράδειγμα, αδικαιολόγητη πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας και στις παροχές κοινωνικής ασφάλισης στα κράτη μέλη. Από το 2012, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει τονίσει εμφατικά τη σημασία της αποτελεσματικής συνεργασίας για την αντιμετώπιση των εικονικών γάμων.

Η παρούσα έκθεση ανάλυσης υποθέσεων, η οποία συντάχθηκε από την Eurojust, τον οργανισμό της ΕΕ για τη συνεργασία στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης, βασίζεται στις πρακτικές εμπειρίες από έρευνες εικονικών γάμων που υποστηρίχθηκαν από τον οργανισμό μεταξύ 2012 και 2020.

Σκοπός της έκθεσης είναι η ευαισθητοποίηση των ασκούντων συναφή προς τη δικαιοσύνη επαγγέλματα σχετικά με αυτήν την εγκληματική δραστηριότητα χαμηλού κινδύνου / μεγάλου κέρδους. Οι εικονικοί γάμοι συχνά εμφανίζονται ως μεμονωμένες πράξεις οι οποίες συνδέονται μόνο με σχετικά ήσσονος σημασίας αδικήματα, όπως η απάτη όσον αφορά τα έγγραφα ή διοικητικές παραβάσεις που συνδέονται με χαμηλές ποινές. Ωστόσο, μια πιο προσεκτική ματιά συχνά αποκαλύπτει ένα εξελιγμένο σύστημα λαθραίας διακίνησης, σχεδιασμένο από μια διεθνή ομάδα οργανωμένου εγκλήματος, όπου γίνεται εκμετάλλευση ατόμων σε ευάλωτη θέση. Η έκθεση προσδιορίζει τα κύρια χαρακτηριστικά των υποθέσεων εικονικού γάμου (Ενότητα 3), επισημαίνει τις νομικές προκλήσεις (Ενότητα 4) και συγκεκριμένα εμπόδια (Ενότητα 5), αναλύει τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζονται τα δικαστικά εργαλεία και μέσα (Ενότητα 6) και παρέχει επισκόπηση των βέλτιστων πρακτικών και των βασικών διδαγμάτων που αντλήθηκαν (Ενότητα 7).

Από την ανάλυση προκύπτει ότι οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος εκμεταλλεύονται τις διαφορές στην εθνική νομοθεσία στον τομέα αυτό. Σε περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη της ΕΕ, οι εικονικοί γάμοι είτε δεν ποινικοποιούνται είτε τιμωρούνται με ήπια ποινή. Οι ΟΟΕ εκμεταλλεύονται αυτές τις νομικές διαφορές λειτουργώντας εντός των δικαιοδοσιών που παρέχουν τη λιγότερο τιμωρητική μεταχείριση των εικονικών γάμων («forum shopping»).

Οι διαφορές στις εθνικές νομοθεσίες καθιστούν επίσης δυσχερέστερη τη χρήση των μέσων δικαστικής συνεργασίας της ΕΕ, δεδομένου ότι τα περισσότερα από αυτά βασίζονται στην αρχή του διττού αξιοποιήσιμου. Ωστόσο, μπορεί να ασκηθεί πίεση σε άλλα είδη κατηγοριών, όπως η διευκόλυνση της παράνομης μετανάστευσης, η εμπορία ανθρώπων και η απάτη σχετικά με τα έγγραφα. Τα

παραρτήματα της έκθεσης περιέχουν λεπτομερή εργαλεία που βοηθούν τους δικαστικούς λειτουργούς να συγκρίνουν ευκολότερα τις εθνικές νομικές διατάξεις σχετικά με την ποινικοποίηση των εικονικών γάμων, τις προϋποθέσεις γάμου και διαζυγίου αλλοδαπού και την αναγνώριση αλλοδαπών αποφάσεων αστικού δικαίου.

Με βάση αυτές τις πρακτικές πληροφορίες, η έκθεση παρουσιάζει τέσσερις συστάσεις για την ενίσχυση της καταπολέμησης των εικονικών γάμων από διεθνείς ομάδες οργανωμένου εγκλήματος:

- **Η έλλειψη εναρμονισμένης εθνικής νομοθεσίας** που διέπει τους εικονικούς γάμους μπορεί να παρεμποδίσει την αμοιβαία δικαστική συνδρομή λόγω των απαιτήσεων του διττού αξιοποίνου.
- **Οι κοινές ομάδες έρευνας (ΚΟΕ)** είναι αποτελεσματικές για τη διερεύνηση υποθέσεων εικονικών γάμων. Οι ΚΟΕ επιτρέπουν την ομαλότερη ανταλλαγή πληροφοριών και αποδεικτικών στοιχείων μεταξύ των εμπλεκόμενων αρχών. Συχνά μπορεί να εντοπιστεί η ύπαρξη συνδεδεμένων σοβαρών μορφών εγκληματικότητας, οι οποίες δεν είναι εμφανείς κατά την εξέταση της υπόθεσης μόνο από εθνική σκοπιά.
- **Η Eurojust** μπορεί να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στον **εντοπισμό των συνδέσεων μεταξύ των διαφόρων εγκληματικών δραστηριοτήτων** που διεξάγονται από τις ομάδες οργανωμένου εγκλήματος σε διάφορες δικαιοδοσίες, εντός ή εκτός της ΕΕ, **να διευκολύνει τις έρευνες, να προωθήσει τον συντονισμό** των εμπλεκόμενων αρχών ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος «*ne bis in idem*» και να εκπονήσει **κοινή εισαγγελική στρατηγική**. Αυτό μπορεί να συνεπάγεται (μερική) διαβίβαση των διαδικασιών για την καλύτερη προστασία των θυμάτων, ιδίως στην περίπτωση εικονικών γάμων εκμετάλλευσης.
- Μια **ολοκληρωμένη προσέγγιση**, με τη συμμετοχή όλων των αρμόδιων διοικήσεων, όπως τα ληξιαρχεία, τα προξενεία κ.λπ., προωθεί την αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ των διαφόρων διοικητικών εθνικών φορέων.